

Україна має великі перспективи розвитку цієї сфери за умов активної державної підтримки, покращення інфраструктури для мобільності та створення сприятливих умов для обміну студентами та науковцями. Інвестиції в академічну мобільність сприятимуть не лише розвитку науки й освіти, але й зміцненню позицій України як активного та повноцінного учасника міжнародної спільноти.

Список використаних джерел

1. Лехніцька С.І., Саханда І.В. Міжнародна академічна мобільність як складова реалізації права здобувачів вищої освіти на формування індивідуальної освітньої траєкторії. Медицина та фармація: освітні дискурси. № 2. 2024. - С. 20-23. DOI: <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-2-4>

2. Дернова І.А., Іванова І.В., Боровик Т.М., Залозна Т.Г., Палієнко .В. Академічна мобільність студентів як один із напрямів євроінтеграції України. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Т.1. Спецвипуск. 2022. - С. 67-72. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.13>

3. Птащенко О.В., Пастушенко А.О., Курцев О.Ю., Кулініч А.С. Українська публічна дипломатія: минуле, сьогодення та перспективи. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. № 3 (267). 2021. - С. 79-84. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-267-3-79-84>

4. Трофименко М.В. Програми обмінів в контексті реалізації публічної дипломатії. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія. № 20. 2017. - С. 315-322.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ

Є.В. Вознюков, аспірант кафедри фінансів та кредиту
ЗВО "Львівський університет бізнесу та права", м. Львів

Г.В. Циганенко, к. е. н., доцент, професор МКА

ЗВО "Університет трансформації майбутнього", м. Київ

Інституційна нестабільність, спричинена військовою агресією, глобальними економічними викликами та швидкими технологічними змінами, суттєво впливає на трансформацію соціально-трудових відносин на регіональних ринках праці України, тому необхідність розробки ефективних механізмів адаптації регіональних ринків праці до умов підвищеної волатильності інституційного середовища, що є критичним для забезпечення економічної стійкості та соціальної стабільності країни. Теоретичні аспекти трансформації соціально-трудових відносин в умовах інституційної нестабільності досліджували багато вітчизняних науковців. Колот А.М. та Герасименко О.О. [4] наголошують на необхідності формування нової парадигми соціально-трудових відносин в умовах цифровізації, підкреслюючи важливість розвитку "Праці 4.0" з її високою мобільністю та гнучкістю. Лібанова Е.М. [5] пропонує концепцію "гнучкої стійкості" регіональних ринків праці, яка передбачає їх швидку адаптацію до зовнішніх шоків. Близнюк В.В. та Яценко Л.Д. [1] розвивають теорію "інституційної пластичності" ринку праці, акцентуючи на формуванні гнучкої нормативно-правової бази, здатної адаптуватися до змінних умов.

Аналіз сучасного стану регіональних ринків праці України демонструє значні структурні зрушення, спричинені інституційною нестабільністю. За даними Державної служби статистики України, рівень безробіття в країні станом на кінець 2023 р. становив 18,6% [2], при цьому спостерігаються суттєві регіональні відмінності. У західних областях рівень безробіття коливається в межах 10-12%, тоді як у східних регіонах, найбільш постраждалих від бойових дій, цей показник сягає 30-35% [7]. Структурні трансформації економіки призвели до значних змін у характері соціально-трудових відносин. За даними Міністерства економіки України [6], у 2023 р. спостерігалось зростання попиту на фахівців у сфері ІТ (на 15% порівняно з 2022 р.), оборонної промисловості (на 25%) та логістики (на 18%). Натомість, відбулося суттєве скорочення зайнятості у сфері послуг (на 30%) та будівництві (на 40%). Ключовими викликами для регіональних ринків праці в умовах інституційної нестабільності є: необхідність швидкої адаптації до змін у законодавстві та економічному середовищі; зростання неформальної зайнятості та прекарізації праці. За оцінками експертів, частка неформально зайнятих в Україні зросла з 17% у 2021 р. до 25% у 2023 р. [9]; посилення регіональних диспропорцій у структурі зайнятості та оплаті праці; необхідність перекваліфікації значної частини робочої сили відповідно до нових потреб ринку. За даними дослідження Центру економічної стратегії, близько 40% працівників в Україні потребують суттєвого підвищення кваліфікації або перенавчання [8]; забезпечення соціального захисту

працівників в умовах нестандартних форм зайнятості. Для адаптації соціально-трудова відносин до умов інституційної нестабільності пропонуються наступні інноваційні механізми:

1. Впровадження гнучких форм зайнятості та розвиток дистанційної роботи є ключовим механізмом адаптації ринку праці. За даними дослідження Центру економічної стратегії, частка працівників, що працюють віддалено, зросла з 22% у 2021 р. до 35% у 2023 р. [8]. Цей напрямок передбачає розробку системи "розумних контрактів" на базі блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та захисту прав дистанційних працівників. Важливим аспектом є створення регіональних центрів цифрових компетенцій, які забезпечуватимуть підвищення кваліфікації працівників у сфері віддаленої роботи.

2. Розвиток цифрових платформ для пошуку роботи та професійного навчання є другим важливим механізмом. Використання технологій штучного інтелекту та big data для аналізу та прогнозування потреб регіональних ринків праці дозволить підвищити ефективність працевлаштування та зменшити структурні диспропорції [3]. Ключовою ініціативою тут є інтеграція систем освіти, зайнятості та соціального захисту через єдину цифрову платформу. За даними Міністерства цифрової трансформації, у 2023 р. понад 60% пошукачів роботи використовували цифрові платформи для пошуку вакансій [6].

3. Стимулювання створення робочих місць у стратегічних галузях є третім механізмом адаптації. За даними Міністерства економіки України, у 2023 р. спостерігалось зростання попиту на фахівців у сфері ІТ (на 15% порівняно з 2022 р.), оборонної промисловості (на 25%) та логістики (на 18%) [6]. Цей механізм включає розробку програм "зеленої зайнятості", що сприятимуть екологічно сталому розвитку регіонів.

4. Розвиток системи професійної перепідготовки є четвертим ключовим механізмом. За даними Міністерства соціальної політики, станом на кінець 2023 р. кількість ВПО в Україні становила понад 4,8 млн осіб [7], що підкреслює важливість програм перекваліфікації. Створення мережі мобільних центрів професійної підготовки дозволить забезпечити доступ до освітніх послуг у віддалених регіонах.

5. Впровадження інноваційних фінансових інструментів є п'ятим механізмом адаптації. За даними Національного банку України, обсяг мікрокредитування для малого бізнесу зріс на 30% у 2023 р. порівняно з попереднім роком [5]. Створення регіональних платформ Р2Р-кредитування надасть нові можливості для фінансування мікропідприємництва.

6. Розвиток міжрегіональної кооперації є шостим важливим механізмом. Дослідження Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України показує, що міжрегіональна трудова мобільність зросла на 15% у 2023 р. [4]. Створення міжрегіональних кластерів зайнятості дозволить оптимізувати використання трудових ресурсів у масштабах країни.

7. Нарешті, впровадження системи раннього попередження кризових явищ є сьомим ключовим механізмом. За даними дослідження Шаульської Л.В. та Якимової Н.С., використання методів прогнозного моделювання дозволяє передбачити до 70% потенційних кризових ситуацій на регіональних ринках праці [9]. Створення "ситуаційних центрів" забезпечить можливість моніторингу та оперативного реагування на зміни на ринку праці.

Ці механізми, працюючи у комплексі, спрямовані на підвищення адаптивності та стійкості регіональних ринків праці в умовах інституційної нестабільності. Їх реалізація сприятиме більш ефективному використанню трудового потенціалу та зменшенню негативних наслідків економічних шоків [1]. Таким чином, трансформація соціально-трудових відносин на регіональних ринках праці України в умовах інституційної нестабільності вимагає комплексного підходу, що поєднує гнучкість, інноваційність та адаптивність. Запропоновані механізми дозволять підвищити стійкість регіональних ринків праці до зовнішніх шоків, забезпечити ефективне використання трудового потенціалу та сприяти економічному відновленню регіонів. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку конкретних інструментів реалізації запропонованих механізмів, оцінку їх економічної ефективності та соціального впливу. Важливим напрямком є також вивчення міжнародного досвіду адаптації соціально-трудових відносин до умов інституційної нестабільності та можливостей його застосування в українських реаліях.

Список використаних джерел

1. Близнюк В.В., Яценко Л.Д. Ринок праці України в умовах війни: основні тенденції та напрями регулювання. *Економіка України*. 2022. № 6. - С. 3-20. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.06.003>
2. Державна служба статистики України. Ринок праці. 2023. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.10.2024)
3. Ільїч Л.М., Саріогло В.Г. Статистичне моделювання освітньо-кваліфікаційного дисбалансу на ринку праці. *Демографія та соціальна*

економіка. 2022. № 1(47). - С. 46-60. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2022.01.046>

4. Колот А.М., Герасименко О.О. Сфера праці в умовах глобальної соціоекономічної реальності 2020 : виклики для України. Київ : КНЕУ, 2020. - 448 с.

5. Лібанова Е.М. Ринок праці та соціальний захист в умовах війни. *Економіка України*. 2023. № 2. - С. 3-22. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.02.003>

6. Міністерство економіки України. Аналітичний звіт: Стан ринку праці в Україні. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=62459016-a04f-41fc-9eeb-10de5d40d981> (дата звернення: 05.10.2024)

7. Міністерство соціальної політики України. Звіт про внутрішньо переміщених осіб. 2023. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення: 05.10.2024)

8. Центр економічної стратегії. Дослідження ринку праці в Україні 2023. URL: <https://ces.org.ua/labour-market-2023/> (дата звернення: 05.10.2024)

9. Шаульська Л.В., Якимова Н.С. Проблеми тіньової зайнятості в контексті структурних трансформацій ринку праці. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1(25). - С. 125-135. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.12>

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК США: ПОТЕНЦІАЛ І ВИКЛИКИ

А.О. Вольська, к. е. н., доцентка

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». м. Кам'янець-Подільський

В.Я. Груша, студент

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». м. Кам'янець-Подільський